

1. የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት በመ/ቁጥር 03848 ሰጥቶ በከተማው ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁጥር 07225 ጥር 07 ቀን 2002ዓ.ም የፀናው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 348/1/ መሠረት ተሸሯል።
2. በአዲስ አበባ ከተማ የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ/ቁጥር 350/97 ጥቅምት 08 ቀን 1999ዓ.ም የተሰጠው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 348/1/ መሠረት ፀንቷል።
3. በዚህ ሰበር ችሎት ለተደረገው ክርክር የወጣውን ወጪና ኪሳራ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል። መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ሶ/በ

የሰ/መ/ቁ. 50901

ሰኔ 10 ቀን 2002 ዓ.ም

ዳኞች፡- ሐ□□ □ል□

ሂሩት መለሰ

ብርሃኑ አመነው

አልማው ወሌ

□ሊ መሐመ□

አመልካች፡- □/ሮ □ል□ ኃይሌ ጠ/መስፍን አድሴ - ቀረቡ

ተ□ሪዎች፡- □ካ ወ/ሮ ትዕግሥት ደበሌ /3 ሰዎች/ - አልቀረቡም

መዝገቡን መርምረን ተከ□□ን ፍርድ ሰጥተናል።

□ C □

በዚህ መዝገብ የቀረበው ክርክር የውርስ ንብረት ክፍፍል የሚመለከት ነው። ሥር ፍ/ቤት ተጠሪዎች ከሳሽ አመልካች ተከሣሽ ነበሩ። ተጠሪዎች ያቀረቡት ክስ የሚች አባ□ቸው ሀብት ነው ያሉትን የቤት ቁጥር 190/02 የሆነውን ቤት ከሶስት ክፍል ሰርቪስ ጋር ግምቱ ብር 70,000 /ሰባ ሺህ/፣ ሁለት የልብት ስፌት መኪና □ምቱ ብር 4,000 /አራት ሺህ/ እና ሌሎች የቤት እቃዎች በድምሩ ብር 83,190.00 /ሰማንያ ሶስት ሺህ አንድ መቶ ዘጠና ብር/ ግምት ያለው ንብረት ግማሽ ድርሻ አመልካች እንድታካፍላቸው እንዲወሰን ዳኝነት ጠይቀዋል አመልካች ሥር ፍ/ቤት ያቀረቡት መልስ ተጠቃሽ ቤት የልብት ስፌት መኪና እና ቴሌቪዥን ሚች ታህሣሥ 25 ቀን 1998 ዓ.ም ባደረገው ኑዛዜ አመልካች በሕይወት □ከካለች እንድትጠቀም ከ□□ም በኋላ ከሁለቱ ለተወለደችው ለአየሶች ደበሌ እንዲሰጥ የተናዘዘ ስለመሆኑ ገልፀው ተጠሪዎች ያቀረቡት ክስ ውድቅ እንዲደረግ ተከራክረዋል።

የወረዳው ፍ/ቤት የግራቀኝን ክርክር እና ማስረጃ ከመረመረ በኋላ ሚች ታህሣሥ 25 ቀን 1998 ዓ.ም አድርጓል የተባለው ኑዛዜ የተከሣሾችን /ተጠሪዎችን/ ጥቅም የሚጎዳ እና እነሱ በሌሉበት የተደረገ መሆኑን ጠቅሶ በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 872 ምርኩዝ በማድረግ ኑዛዜው ቀሪ ሆኖ ንብረቶቹ □ንዲከፋፈሉ ወስኗል።

ይግባኝ የቀረበለት የአርሲ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት ኑዛዜው የወራሾችን የመውረስ መብት የተከለከለበት ምክንያት የማይገልፅ ነው በማለት የሥር ፍ/ቤት ኑዛዜው እንዲፈረስ መወሰኑ በአግባቡ ነው ሲል የሥር ፍ/ቤትን ውሣኔ አፅንቷል።

□ኦሚያ ጠቅላይ ፍ/ቤት የሰበር ችሎትም የሥር ፍ/ቤቶች ውሣኔ የሕግ ስሕተት የለውም ሲል አቤቱታውን ውድቅ አድርጓል።

ለዚህ ሰበር የቀረበው አቤቱታ በዚህ ላይ ነው።

□ህሣሥ 1 ቀን 2002 ዓ.ም ተፅፎ የቀረበው አቤቱ□ ባ□ ሩ ተጠሪዎች ንብረት ለመካፈል እንጂ ኑዛዜ ለማስፈረስ ክስ ሳያቀርቡ የሥር ፍ/ቤቶች ከተጠየቀው ዳኝነት ውጪ ስለመወሰናቸው ተጠሪዎች የውርስ ንብረት ይጣራ ጥያቄ ሳያቀርቡ ንብረት መጠየቃቸው አለአግባብ ስለመሆኑ ኑዛዜው በፍርድ ቤቶቹ እንዲፈረስ መወሰኑ ከፍ/ብ/ሕግ ቁጥር 875 መንፈስ የወጣ ስለመሆኑ እና ንብረቶቹ በአግባቡ ሳይጣሩ □ማሽ እንዲካፈል መወሰኑ አግባብ አይደለም በማለት ወሳኔው እንዲሻር አመልክተዋል።

ይህ ሰበር ችሎትም ኑዛዜው ዋጋ አልባ ነው ተብሎ በሥር ፍ/ቤቶች የመወሰኑን አግባብነት ለመመርመር ተጠሪዎችን አስቅርቧል። ተጠሪዎችም የካቲት 22 ቀን 2002 ዓ.ም በዋለው ችሎት ቀርበው ክርክራቸውን አሰምተዋል በክርክራቸውም ኑዛዜው የተደረገላቸው መሆኑን ያወቁት በክስ ሂደት ስለመሆኑ ለእነሱ ተሰጠ የተባለው ቤት በመንግሥት የተወረሰ በእጃቸው የሌለ ስለመሆኑ እና ብር 200(ሁለት መቶ) ብቻ ለእያንዳቸው ተከፍሎ ንብረቱ ለአንደኛዎ ልጃቸው ብቻ እንዲሆን መደረጉ አለአግባብ መብታቸውን የሚገቡ ስለመሆኑ ዘርዘረው የሥር ፍ/ቤት ወሳኔ እንዲፀና አመልክተዋል።

□ኛም □□ራ ቀኙን ክርክር ከሕጉ ጋር አገናዝቦን መርምረናል በዚህ ችሎት አልባት የሚያሻው ጉዳይ ኑዛዜው ዋጋ አልባ ነው ሲሉ የሥር ፍ/ቤቶች የሰጡት ወሳኔ በአግባቡ ስለመሆኑ ኑዛዜው በሕግ አግባብ የተደረገ ነው ከተባለ ሕጋዊ ወጤቱ ምን ሊሆን ይገባል የሚል እና ተያያዥ ነጥቦችን እንደሚከተለው አንድ በአንድ ተመልክተናል።

የአመልካች ባለቤት እና የተጠሪዎች ወላጅ አባት የሆኑት ሟች አቶ ደበሌ ሮቤ ታህሣሥ 25 ቀን 1998 ዓ.ም ያደረጉት ግልፅ ኑዛዜ በተናዛዥ እና በምስክርኛ ፊት የተደረገ እና የተፈረመ ስለመሆኑ እና በውልና የክብር መዝገብ አገልግሎት ጽ/ቤት የተረጋገጠ ስለመሆኑ ሰነዱ ያመለክታል። ግልፅ ኑዛዜ ማሟላት የሚገባቸው ሁኔታዎች በፍ/ብ/ሕግ ቁጥር 881 የተደነገገውን መስፈርት ያሟላ ስለመሆኑ ከመዝገቡ ጋር ተያይዞ ካለው የኑዛዜ ሰነድ መረዳት ችለናል።

ስለሆነም የወረዳው ፍ/ቤት ኑዛዜው ሲደረግ ተጠሪዎች በቦታው አልነበሩም በሚልና ከፍተኛው ፍ/ቤት ኑዛዜው ወራሾች ባለቤት ስለመነበቡ አልተገለፀም በሚል ሰነዱ በሕግ የተመለከተውን ፎርማሊቲ አላሟላም ከሚል መደምደሚያ መድረሳቸው በሕጉ ያልተመለከተን መስፈርት መሠረት ያደረጉ ስለሆነ ድምዳሜው ስህተት ነው እንላለን።

የኑዛዜው ሰነድ በፎርማሊቲ ረገድ ጉድለት የለበትም።

የኑዛዜው ሰነድ በፎርማሊቲ ረገድ ጉድለት የሌለበት ነው ከተባለ በይዘት ረገድ ያለውን ውጤት እንደሚከተለው እንመለከታለን።

ከኑዛዜው ይዘት መረዳት የሚቻለው ሟች ከአመልካች ጋር ካፈሯቸው ንብረቶች ውስጥ በሣገሬ ከተማ ቀበሌ 02 የሚገኝ የቤት ቁጥር 120/02 የሆነውን መኖሪያ ቤት እና የቤት ቁሳቁስ ድርሻቸውን አመልካች እስከ ሕልፈተ ሕይወቷ እንድትጠቀም በኃላም ለልጃቸው ለወ/ሮ አየለች ደበሌ ሮቤ የግል ንብረት እንዲሆን በሚል ወስኗል። እንዲሁም ወ/ሮ አየለች ደበሌ ለሌሎቹ ወራሾች /ተጠሪዎችን ጨምሮ አምስት የሟች ተወላጆች/ ለሆኑት ለእያንዳንዳቸው ብር 200 /ሁለት መቶ/ እንድትሰጥ በኑዛዜው አሟላ። ከዚህም ሌላ በሳገሬ ከተማ የሚገኝ በመንግስት በአዋጅ የተወረሰ ቤት የሚከፈለውን አበል አመልካች እንድትጠቀም ሆኖ ቤቱ የሚመለስ ከሆነ ተጠሪዎች እንዲካፈሉት 14 ኢንች ቴሌቪዥን እና የልብስ ስፌት መኪና በገንዘቧ የገዛቸው ወ/ሮ አየለች ደበሌ መሆኗን ገልጾ የግል ንብረት እንዲሆን ተናጸ።

ከዚህ ሰነድ ባጠቃላይ መረዳት የሚቻለው በእጃቸው ያለውን ቤት እና በመንግሥት ተወርሶ አበል የሚከፈልበትን ቤት አበሉን አመልካች እስከ ሕልፈተ ሕይወቷ እንድትጠቀም ተናዛዥ መፍቀዱን ከዚያ በ□ላ በ□□ ያለው ቤትና የቤት ቁሳቁስ የልብስ ስፌት መኪና እና ቴሌቪዥን የወ/ሮ አየለች ደበሌ የግል ንብረት እንዲሆን ሌሎቹ ወራሾች ደግሞ ሁለት መቶ ብር እና በመንግስት እጅ ያለ ቤት ሲመለስ እንዲከፈሉ የሚል ማድረጋቸው ነው።

□ንግዲህ በዚህ የኑዛዜ ሰነድ ላይ የተጠቀሱት የኑዛዜው ተጠቃሚዎች ከአመልካች በስተቀር ሌሎች የሟች ተወላጆች መሆናቸው ግራቀኙን አላከራከረም።

አመልካች እስከ ሕይወት እንድትጠቀም የሚል በመሆኑ ንብረቱን በማከፋፈል ረገድ ኑዛዜው የተለየ ጥቅም አላሰጣትም ተወላጆቹ መካከል ግን ክፍፍል ያደረገ ስለመሆኑ ግልፅ ነው። ከዚህ ቀጥሎ መታየት ያለበት ጉዳይ ለተወላጆቹ የተሰጠ ኑዛዜ በሕግ ምን ውጤት አለው የሚለው ነው።

ከፍ ሲል እንደተመለከተው ሚቹ በኑዛዜው ለተወላጆቹ የንብረት ክፍፍል አድርጓል። በፍ/ብ/ሕግ ቁጥር 913 እንደተደነገገው የተናዛዥ ተቃራኒ ሃሳብ በግልፅ አልተመለከተም አንድን የውርስ ሀብት ለተወላጅ መስጠቱ የክፍያ ደንብ እንጂ የኑዛዜ ስጦታ ተብሎ እንደማይቆጠር ተመልክቷል። ይህም ማለት ሚቹ በኑዛዜው ንብረቶቹን ለወራሾቹም መደላደል እንደሚችል ያስገነዝባል። ነገር ግን በድልድል አፈፃፀም ላይ ሌላኛው ተወላጅ ወራሽ መብት ከሩብ የበለጠ ጉዳት የሚደርስበት እንደሆነ ስጦታ አከፋፈል እንዲቀር ለመጠየቅ እንደሚችል የፍ/ብ/ሕ ቁጥር 1123/1/ ይደነግጋል። በተያዘው ጉዳይ ሚቹ ታህሣሥ 25/1998 ዓ.ም ባደረጉት ኑዛዜ በሳጉሬ ከተማ ቀበሌ 02 ቁጥር 120/02 የሆነውን ቤት ባለሀብትነት መብት ለወ/ሮ አየለች ደበሌ ብቻ እንዲሆን ተናዟል። ለተቀሩት ተወላጆች ብር 200.00(ሁለት መቶ) እንዲከፈላቸው እና በመንግሥት እጅ ያለ ቤት የሚመለስ ከሆነ ብቻ እንዲከፋፈሉ አድርገዋል።

ስለሆነም ኑዛዜውን መሠረት አድርጎ ክፍፍሉ በተወላጆች መካከል ሲደረግ ከሩብ ያላነሰ ጉዳት ስጦታ የሚያሰኝ ሆኖ ሲገኝ በኑዛዜው መሠረት እንዳይፈጸም ተጠሪዎች መቃወም የሚችሉ ከሚሆን በስተቀር ከወዲሁ ኑዛዜው የተጠሪዎችን መብት የሚጎዳ ነው በሚል የሥር ፍ/ቤት ኑዛዜውን ሙሉ በሙሉ ማፍረሱ ተገቢ አይደለም።

ስለዚህ በወራሾች መካከል በተደረገ የውርስ ንብረት ክፍፍል አፈፃፀም ላይ በገንዘብ ወይም በአይነት ማስተካከል የሚቻል በሆነ ጊዜ ኑዛዜውን በተናገሮ ሀሳብና ፈቃድ መሠረት ማስፈጸም እንደሚገባም የፍ/ብ/ሕ ድንጋጌ ቁጥር 910 ያመለክታል።

በተመሳሳይ ጉዳይ ላይም ይርጋ ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁ 18394 ውሣኔ ሲሰጥ ስለአፈፀሙ ትርጉም ሰጥቷል።

ስለሆነም በተወላጆች መካከል በኑዛዜው መሠረት ክፍፍል ሲደረግ ለተጠሪዎች ከአንድ አራተኛ /ሩብ/ በታች የሚደርሳቸው ስለመሆኑ ማረጋገጥ የሚቻለው የውርስ ንብረት ማጣራት ከተደረገ በኋላ እንደሆነ ሲሆን በተያዘው ጉዳይ ተጠሪዎች ገምተው ከቀረቡት የንብረት ዓይነት እና ላ ተጠቢ ማጠሪ ስላልተጠረ የድርሻቸውን መጠን በግልፅ ለመለየት አስቸጋሪ ሆኗል።

በሌላ በኩል ከፍ ሲል እንደተመለከተው የቤት ቁጥር 120/02 እና የቤት ቁሳቁስ አመልካች በሕይወት ካላች ጊዜ ድረስ እንድትጠቀም ሚቹ በግልፅ በኑዛዜው ስለተወሰነ ይህም በፍ/ብ/ሕግ ቁጥር 920 መሠረት መፈጸም ያለበት ነው። ከዚህ አንፃር ተጠሪዎችም ሆኑ ሌሎች ተወላጆች ይህንን ንብረት ለመከፋፈል ጥያቄ ማቅረብ የሚችሉት ከአመልካች አልፎ ሕይወት በኋላ ነው። አልያም ከአመልካች ጋር በሚደረግ ስምምነት ብቻ ይሆናል።

ባጠቃላይ የአመልካች በኑዛዜው የተጠበቀላትን የመጠቀም መብት በሚጎዳ ሁኔታ የሥር ፍ/ቤቶች የኑዛዜውን መንፈስ እና የተናዛዥን ፍላጎት ባላገናዘብ ሁኔታ ኑዛዜው ፈራሽ ነው ንብረቶቹን ይከፋፈሉ በማለት የሰጡት ውሣኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ሆኖ ስላገኘነው ሊታረም ይገባል ብለናል።

ው ሣ ኔ

1. የዲገሎ ወረዳ ፍ/ቤት በመ/ቁ 07255 የሰጠው ውሣኔ የአርሲ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ 19592 የሰጠው ውሣኔ እና የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍ/ቤት በመ/ቁ 88384 የሰጠው ትዕዛ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁጥር 348/1/ መሠረት ተሻሽሎ ተከታዩ ተወስኗል።
2. አመልካች በሚች በተደረገለት ኑዛዜ መሠረት በሰጉሬ ከተማ ቀበሌ 02 በሚገኝ ቤት ቁጥር 120/02 እና የቤት ቁሳቁስ እንዲሁም በመንግሥት የተወረሰውን ቤት አበል እስከ ሕይወቷ ፍፃሜ የመጠቀም መብት አላት ብለናል።
3. ተጠሪዎች እና ሌሎች የሚቹ ተወላጆች የሚችን ንብረት ክፍፍል ጥያቄ ማቅረብ የሚችሉት ከአመልካች ሕልፈተ ሕይወት በኋላ ነው ብለናል።